

SAMOBORSKI LIST

Ljetovanišni vjesnik.

„Samoborski list“ izlazi 1. i 15. u mjesecu.
Pretpлата na cijelu godinu stoji K 4.—, na pò godine 2 K,
na četvrt godine 1 K. S poštom ili s dostavom u kuću 48 fl.
na godinu više. U Americu K 1.40 na godinu više. Pojedini
broj stoji 20 filira.

Vlasnik i odgovorni urednik: M. Kleščić.
Uprava nalazi se na Trgu Leopolda Salvatora br. 18.

Oglase prima uprava, a plaća se za petiti rodak u redakcijskom dijelu po 20 fl. u oglasnom 10 fl. Za oglase, koji se više puta uvršćuju, daje se znatan popust.
Novci i rukopisi šalju se uredništvu „Samoborskog lista“. Neplaćena se pisma ne primaju. Rukopisi se ne vraćaju.

God II.

U Samoboru, 15. listopada 1905.

Br. 20.

Povijest Samobora.

Nema sumnje: Samoborac ljubi posebnom vjernošću i odanošću svoj dragi i lijepi zavičaj. Neka pojedinca odnese sudba u najstranije krajeve, medju tuđe ljude, u najdalje dijelove svijeta, pa našao on tamo bogzna kakovu sreću, on sveudilj željkuje za svojim rođenim mjestom. Njega raduje svaki glas, što dolazi iz njegova zavičaja, zanima ga svaka sitnica, što se zbiva u njem, ponosan je na svaki njegov napredak a najsrećnijije, ako se može — ma i u staračke dane — vratiti na njegovo krilo i smiriti u njegovu polju svoje kosti.

Čovjeku je prirodjeno, da osjeća jače za mjesto, u kom je ugledao svijetlo božje, ali ova značajna crta — žarka zavičajna ljubav — snažno se ističe upravo kod našeg Samoborca. Ovo služi našem čovjeku na čast. Bez lokalnoga se naime patriotizma i ljubavi ne da ni pravo zamisliti prava domovinska ljubav; ona prva utire putove k ovoj potonjoj.

No našeg gradjanina ne zanima samo ono, što postoji danas, što je postojalo prije deset, dvadeset, pedeset godina; njegova je želja da dozna i ono, što je bilo davno prije njega, u prvoj najdaljoj prošlosti Samobora. Naša mladež najradije sluša kad stari pričaju davne zgode; naš gradjanin s najvećim interesom hvata za štivom, u kom se opisuje prošlost Samobora. Tako i valja. Dobar hrvatski patriot ne će se zadovoljiti time, da pozna samo savremene pojave i prilike svoga naroda, nego će proučavati i prošlost narodnu i zanositi se rodoljubivim djelima svojih otaca prema onoj Preradovoj: „Rod bo

samo koj si mrtve štuje, na prošasti budućnost si snuje.“

Tako je i s lokalnim patriotima, što se tiče njihova zavičaja, rođene njihove grude. Stoga i vidimo, kako pojedina mjesta i gradovi izdaju svoje povijesti tiskom. Grad Petrinja dobio je prije neko vrijeme ovakvu povijest. Jastrebarsko si dalo urediti arhiv i zakanilo se već za izdanje svoje povjesnice, trgovište Krapina izdalo je već prije više godina ovelu knjigu o svojem historičkom razvoju, a grad Zagreb već nizom godina izdaje svoje „Spomenike“, — omašne knjige, pune najzanimljivih povjesnih podataka iz prošlosti glavnoga grada. Te je spomenike pisao neprežaljeni historik Ivan Krst. Tkalčić, po porijeklu svome sin Samobora, a nastavit će ih E. Laszowsky. I druga neka mjesta mogu se pohvaliti tiskanim svojim povijestima.

Povijesti pojedinih mjesta, izdane na svijetlo, u mnogom su pogledu od znatne važnosti. Premda iznose na javu historičke činjenice dotičnog grada ili trgovišta ponajprije u lokalnom interesu, opet, ovakve su knjige znameniti prinosi k našoj domaćoj historiji uopće. One promiču njezin napredak i dolično popunjuju njene stranice. Povijest je mjesna osim toga u najužoj svezi s poviješću domovine i države. Tu se nižu najrazličniji događaji i isprepliću najraznovrsnija povjesna lica. Zato onaj, tko proučava lokalnu historiju, širi svoje duševno obzorje i što se tiče opće povijesti narodne.

Već po ovome, što smo ovdje u kratko istakli, razumljivo je, što bismo htjeli predložiti. Naš Samobor zaprema odlično mjesto u historiji gradova naših. On ima svoju opsežnu, veliku i zanimljivu povijest, pak

se u tome može malo koje mjesto takmiti s njime. Njegova prava bila su u prošlosti vanredna, njegova sloboda neograničena, njegove povlastice da bi se njima i najveći gradovi ponosili, njegove borbe za opstanak, za slobodu svojih gradjana junacke i požrtvovne.

Nema li dakle i Samobor dosta razloga da promišlja o izdanju svoje povijesti? O njem je već mnogo pisano, no sve je to razbacano po raznim novinama i listovima. No on bi morao da ima i svoju potpunu, sustavnu povijest, odštampanu u posebnoj knjizi i svakomu lako pristupačnu. Iz nje bi naša mladež, naše gradjanstvo učilo poznavati stari i slavni svoj „oppidum Zamobor“, njegove starinske pravice, njegov opseg i granice, njegove upravne i sudačke uredbe, život i prilike njegovih starih gradjana, njegovu nekadanju slavu i moć.

Sa nešto troška, što bi se namaklo oko izdanja ovake knjige, učinilo bi se važno djelo, koje ne bi više nikada izginulo sa vidika, pa imalo svoju zamašnu vrijednost ne samo za nas, nego i za našu djecu i za poznija potomstva.

Trošak bi se mogao namaknuti kroz više godina, a ne najednom. Tako ga ne bi nitko osjetio: ni općina ni općinari. U ostalom knjiga bi našla prodje i izvan Samobora, pa bi jedan dio izdatka bio općini brzo povraćen, a s vremenom i cjelokupni.

Odličnih historika ima u našem bijelom Zagrebu, te bi valjalo jednoga zamoliti, da se dade na taj posao. Vrela će dati zem. arhiv, pa arhiv naše općine, koji je također prilično uščuvan.

Stavljamo na srce našem vrijednom trg. zastupstvu, da o stvari razmišlja. Sa

Sv. Lenard

Napisao Lujo Pihler.

Nad starim drumom, što vodi iz Rudā u Jastrebarsko — u šumovitom, gorskom kraju — leži selo Kotari sa župnom crkvom sv. Lenarda.

Crkve se drži župni dvor kao ostatak negdašnjega samostana, koji je imao osnovku pačevine. Sada je porušen do temelja, osim jugoistočne strane.

Župna je crkva prostrana, a građena je u barok-slogu. Ponutricu joj resi pet žrtvenika, od kojih su: veliki i dva pobočna uz pjevalište, lijepo djelo drvorezbarske umjetnosti. Naročito se ističu kormitski stupovi s akantus-kapitelima i svjećnjaci, što oponašaju cvijeće.

U crkvi, sakristiji i u hodnicima ima više starih slika, no ponajbolje su dvije:

Slika Majke Božje s aurelom od zvijezda na pobočnom i sv. Lenarda na podnožju glavnog žrtvenika. — Ova je potonja pomno izrađena, ali ima manu, što nije vjerna. Prikazuje naime grofa Erdöda u nošnji iz 18. stoljeća. Bit će, da je slikana oko god. 1750., a ne 1531., kako je to na slici uz latinski napis označeno.

Ovoj je nalik i ona na lijepu (fresco) izvan sveštita nad pećinom; samo šteta, što se na tu sliku nije pazilo kod bijeljenja crkve, jer joj je uništen sav krajolik, da se sada više ne raspoznaje.

Osnutak crkve sv. Lenarda i samostana temelji se na pobožnoj legendi.

Pripovijeda se, da je u šumama Pješivice lovio lov grof Petar Erdödy. Vraćajući se kući zabludi. Tad opazi površ pećine čudno svijetlo. Prikaze mu se sv. Lenard i zaželi, da se njemu u slavu podigne na onome mjestu crkva.

Petar i zbilja sagradi nad pećinom crkvicu, a godine 1531. i samostan, u koji se smjesti red „Male braće bosansko-hrvatske“.

On i njegovi nasljednici podavahu godimice fratrima 16 for. za nabavu ulja, te im dozvoliše i drvariju u šumama oko Pješivice i Lipovca.

Nešto gospodarstvom, nešto pak milodarima i zakladama pobožnih ljudi, proširise fratri svoj posjed tako, da su ga davali u zakup. Naročito se spominje plemić Ivan Hervo iz Prilipja, da je obradjivao veći dio samostanskoga zemljišta.

Franjevci kod sv. Lenarda vršili su takodjer od god. 1669. i službu svećenika u susjednim Rudama. Ondje se naime doselilo mnogo radnika Nijemaca, koji umoliše, da im se dade svećenik vješt njihovom jeziku. Dopusštenjem biskupa i župnika samoborskoga, dolazio je svake nedjelje i blagdana po jedan redovnik iz samostana sv. Lenarda u Rude, gdje je služio sv. misu, te izrekao propovijed.

God. 1683. obnovljen je samostan i dozidan, dok je crkva povećana i presvodjena god. 1773.

Tom prilikom osnovana je i župa, te predana upravi fratara, a godine 1775. i pučka škola, u kojoj se učilo osim vjere: čitati, pisati i nešto računati. Prvim učiteljem spominje se o. Petar Benjamin Samuel.

Taj je samostan bitisao sve do pod konac vladanja cara Josipa II. Reskriptom od 12. novembra 1789. budu Franjevci raspušteni, posjed njihov rasprodan, a uprava župe predana o. Nikasiji Tiboldiju.

Sjedio sam u „Popovdolu“ kraj izvora. Sunce je klonulo u naručaj zapadu. Posljednji

svijetla uspomena na ono zastupstvo, koje će ga provesti!

B. T.

Domaće vijesti.

Hydropatički zavod u Samoboru zatvoren je za ovu godinu, te će se ponovo otvoriti 15. travnja 1906. Kod dosadanih bolesnika, koji su pohađali ovo lječilište, polučeni su vanredno krasni rezultati. Pravom se očekuje, da će u ovom domaćem zavodu odsada tražiti dragocjena zdravlja oni mnogobrojni bolesnici, koji su ga dosele tražili po tudjini.

Premještenje. Kr. gruntovničar i upravitelj povjerenstva za sastavljanje novih gruntovnih uložaka g. Josip König premješten je u Zagreb kr. zem. vladi odjelu za pravosudje kao gruntovnom ravnateljstvu. Samobor i okolica žali njegovo premještenje baš u času, kad su potrebne vrsne sile, jer se sastavljaju novi gruntovni ulošci. On vješt u svom zvanju vršio je svoju službu na zadovoljstvo cijelog samoborskog kotara, a kao privatna osoba bio je obiljubljen u cijelom Samoboru. Svi mu žele mnogo sreće i zadovoljstva na njegovom novom mjestu.

Poplava Gradne. 10. o. mj. navršilo se godinu dana od poplave Gradne, koja je i općini i pojedincima nanijela goleme štete, a koja nam je još živo u pameti. Nadajmo se, da ćemo barem ove godine ostati pošteđeni od poplava!

Namještenje. Kandidat pučkoga učiteljstva g. Franjo Perše namješten je kao namjesni učitelj u pučkoj školi u Lepoglavi.

Kopanje surovog ugljena kraj Samobora. Tjednik: „Oesterr.-Ungar. Montan- und Metall-industrie-Zeitung, koji izlazi u Beču, donša u svom broju od 8. listopada dopis iz Samobora o sadanjem stanju radnja kod iskapanja ugljena, iz kojega prenašamo slijedeća i za širu javnost zanimiva mjesta: „Kod rudarskog satništva u Zagrebu prijavljeno je 47 slobodnih rovova, od kojih 7 pripada domaćem konsorciju, a ostalih 40 spomenutom društvu. Ovo potonje upućeno je medjutim na domaće vlasnike rovova, i to s razloga, jer se vodoravnim rovovima samo kroz njihovo zemljište može doprijeti u nutarnost brijega t. j. na deblje naslage ugljena. Kakvoća ugljena odgovara posvema za industrijalne svrhe te su i zagrebačke ciglane, kao i staklana u Osretku upotrebljavale ugljen iz 1 km. udaljenog ugljenika zagrebačkog arhitekta Kuna Waidmanna. Na žalost morao se je ovaj radi skupoga dovoza kolima napustiti. Ovih dana je boravio ovdje jedan profesor sa rudarske akademije u Aachenu u Njemačkoj, da prouči cijelo područje koje ugljena sadržaje, a o njegovom vještačkom mnijenju ovisi osnova o daljnjem iscrpljivanju i financiranju cijelog poduzeća. — Zanimivo je, da su kod pokusnog iskapanja željeznih rudača naišli na polu zarušene rovove iz polovice prošlog stoljeća.

Konferenciju radi ujednostručenja opć. blagajničkog poslovanja održalo je opć. činovništvo kotara samoborskoga dne 10. o. mj. u Hrv. Stupniku.

mu traci pozlaćivali rubove gorja. Svježiji je večernji povjetarac lahorio i zaplita se medju drveće, grane i požučelo jesensko lišće. Mnogi je listak od njegova daška uzdrhtao, nekako žalobno zašuštio i spustio se dolje na vlažnu zemljicu.

Sa tornja sv. Lenarda zabrenčalo zvonice. Srebrni mu zvuci milo zaplovili uzduhom, odbijali se od Plješevice i gubili se tamo negdje daleko, daleko u svemiru. —

Pogledao sam zidine, bile već u sjeni, tek pozlaćena jabuka sa tornja caklila se poput zvjezdice na nebu.

Srce mi i dušu obuže sjeta, a ja se i nehotice sjetih one pjesnikove:

Mrš kraljstva, mrš gradovi,
I njih plemstvo trava krije,
A jer je umrli život ovi,
Čoek u srcu miran nije;
A svaki dan vidi očito,
Da nie ništa vjekovito!

voda i ostalog živeža danomice se množe, pa smo u tome već tako daleko dotjerali, da su naše tržne cijene natkrilile i one u glavnom gradu Zagrebu. Ovo gotovo nevjerovatno zvuči, ali je ipak dokazana istina. Da su ovogodišnje tržne cijene nešto više uslijed nerodice, to nam je sve pojmljivo; no da ovako besprimjerno rastu ima se odbiti u nas naročito na velik broj prekupaca, koji nemilice vrše svoj unosni posao, a na štetu i račun naših džepova. Molimo mjerodavne faktore, da što budnije pripaze na ovakve pojave, koje duboko zasijecaju u naše gospodarsko pitanje, a kadre su naše siromašnije općinstvo lišiti upravo najprećih životnih sredstava. —e—

Urodio vinograd. Pišu nam iz općinstva: Vinograd g. Edvarda Presečkoga na Rajcu kraj Bregane ove je godine tako obilno urodio, da nas je upravo zadivio. Groždje bijaše zdravo i puno, te si mogao opaziti nekoje komade u težini od 4—4½ kg. Gosp. Presečkomu, kao vrsnom i marnom vinogradaru čestitamo na ovom božjem daru!

O putu na sv. Geru piše „Hrv. planinar“ u svom posljednjem broju: Hoćeš li poći preko Samobora na sv. Geru, imaš 72 km iz Zagreba do Sošica, i to do Samobora 22 km., onda odavle cestom uz sela: sv. Helena, Lug, Jazbina Podvrh do Bregane 5 km. Od Bregane do raskrižja u Osredak 10 km., odavle do Stojdrage 5 km. Od Stojdrage kroz sela: Poklek, Novo selo, Budinjak i Gornju Vas u Kalje 20 km., od Kalja preko sela: Petrička sela, Tomaševce Stari grad (ili Kekiće), Sopote, (s krasnim sopotkim slapom, koji sjeća na slap naše Korane u Plitvice) i gornjih Sošica opet 10 km.

Tko se hoće nagledati krasna kraja i divne gorske prirode, neka ne žali ponovo poći i iz Jastrebarskog i iz Samobora na Geru. Nama se većma mili put iz Samobora na Sošice.

Tagblattov dopisnik i naše vatrogasno društvo. U zagrebačkom „Tagblattu“ od 28. pr. mjes. izašao je dopis o vatri, koja se je dogodila kod gosp. Jakopca. Ma da i nosi čitav dopis biljeg tendencioznosti i pristranosti, mi se ipak ne bi na nj obazirali kad on ne bi bio kadar, da u javnosti prikaže u sasna krivom svijetlu naše vatrogasce. A da ne sudimo tako o onome dopisu samo mi i naše nepristrano građanstvo, nego i ljudi izvan Samobora, evo odmah i konkretna primjera. Naš čestiti vatrogasac i sugrađanin g. M. Melinščak, došavši dva dana iza izašla dopisa u „Tagblattu“ u Zagreb, saletiše ga odmah neki od njegovih zagrebačkih sudrugova vatrogasaca pitanjem: kako se to slabo ponijelo posljednji puta kod vatre samoborsko vatrogasno društvo, gdje je cijelu obranu vodilo oružništvo i vojništvo? Kad ih je g. M. upitao, otkuda im te informacije, rekoše mu, da su taki utisak dobili iz Tagblattova dopisa. Naravski, da je g. M. odmah ustao na obranu vatrogasnog društva. Da je neistina, što dopisnik tvrdi, da je vojništvo iz Mirnovačke posade prije došlo na garište nego vatrogasci, to u Samoboru ne trebamo nikome tek dokazivati. Suzdržavajući se namjerice od svakog oštrijeg suda, držimo ipak, da naši vatrogasci zaslužuju, da se o njima piše barem ispravno i ne tendenciozno. — U tom povodu šalje nam kot. šumar g. Jakopec opširniji dopis u kom ističe, kako ga boli, što je vatrogascima učinjena nepravda od dopisnika — „k“. On da se je i lično obratio na uredništvo „Tagblattu“ da stvar ispravi u prilog vatrogasaca, što mu je i obećano. Medjutim je isti dan izašla u Tagblattu notica, u kojoj je tvrdila redakcija, da je primila ispravak od vatrogasnog društva (!) a zapravo je izvrnut čitav smisao njegova (Jakopčeva) ispravka. Prepuštamo čitaocima, da si stvore sami sud o ovom postupku „Tagblattu“. I „Hrv. Pravo“ osvrnulo se zaslužnim načinom na Tagblattov dopis i na njegova sastavljača.

Unesrećen. 6. o. mj. oko 12 sati poslije podne izašlo je iz kuće trogodišnje djetete Aleksa Oslaković u Maloj Rakovici. Tom prilikom dospjelo je do neogrđene mlake izvan dvorišta, palo u nju, te se udavilo. Svi ukućani žale ovu nesreću, jer su djetete zavoljeli radi njegove neobične duševne razvijenosti i živahnosti. Dr. B.

Zdravstvene prilike u Samoboru i u njegovu kotaru. U Samoboru je zdravije usprot kiše i nevremena osobito povoljno, kako medju odraslima, tako i medju djecom. U posljednjih 14 dana umrle su 2 osobe, obe preko 70 god. stare i to od kroničkih bolesti. — U selu Sv.

Gornja Bregana skriet u o slučajeva. Kad i toga je zabranjen djeci iz potonjeg sela polazak u pučku školu u Lugu. Ova je bolest bez sumnje unesena iz susjedne Kranjske, budući je nema ni u Samoboru niti u selima, koja medju Samoborom i Breganom leže. Medjutim je ovooblasni liječnik konstatovao, da u kranjskom selu Bregana postoji škrljet, a griža (srdobolja) vlada kao epidemička bolest. Budući je pogibao da griža bude prenesena na našu hrv. stranu, to je kot. liječnik u Samoboru podnio u tome smislu izvještaj na ovdječnju kot. oblast, a ova se je smjesta obratila na c. kr. okružno satništvo u Krško, s molbom, da preduzme zdravstvene mjere protiv pomenute bolesti. Dr. B.

Iskaz umrlih od 1. do 15. listopada: Ana Vraneković, posjednica, 74 god., Giznik. — Juraj Nemanić, pečenjar, 76 god., Obrtnička ul. 17.

Redarstvene vijesti. Ani Kovač oduzeta je košara groždja, koje je bilo prekupljeno, te je prodano na javnoj dražbi. Protiv prodavačice voća poveden je kazneni postupak. — Radi besposlenoga skitanja i prosjačenja uhićena su trojica. — Nadjen je zlatni prsten na Trgu Leopolda Salvatora. Vlasnik neka se javi kod trg. poglavarstva. — Stražar Jakob Ahec ostavio je službu radi namještenja kod željeznice. Time je ispražnjeno jedno mjesto stražara kod trg. općine. Reflektanti na ovu službu neka se jave kod upravitelja općine.

Odgovori uredništva. Filemon u Zagrebu. Vrlo smo Vam zahvalni za vaše lijepe prinose. Posljednju pripisanu radnju doskora ćemo započeti. — Gosp. F. H. u Sisku. Vaš je feljeton pobudio ovdje općeno zanimanje. Nadamo se, da nas kao Samoborac ne čete ni u buduće zaboraviti. — Gosp. L. P. u Drnju. I od Vas je to lijepo, da tako obilno podupirate list svoga zavičaja. — Stvar je ušla nešto kasnije, ali nam prije nikako nije bilo moguće. Onaj drugi članak čekamo. — Gosp. V. N. u Dönjoj Stubici. Očekujemo nastavak, a očekuju ga i mnogi naši čitači, koje su osvojili Vaši zanimljivi članci. — Dragan Gubarov. Vi ste doista vrlo marljiv! Doskora ćemo nešto i iz Vašeg pera. — Doro d a c. Primismo i prepoznasmo Vas. Kad uhvatimo vremena, opširnije u listu. — Miroljub. Treba još mnogo da bude u istinu pjesma. „Sedam brda do Cetinja tvrda“ veli starac Radovan — „jadi srca“. Stvar bi iziskivala previše popravaka. Rukopis stoji na raspolaganje.

Društvene vijesti.

Dobrovoljnom vatrogasnom društvu u Samoboru darovao je građanin i krojački majstor g. Alfred Arch K 10. — i to iz zahvalnosti, što mu je društvo obranilo kuću od požara, koji joj je zaprijetio 27. pr. mj.

Podružnica Hrv. društva za namještenje naučnika u Samoboru namjestila je posljednje doba više dječaka u različite zanate.

Poželjno bi bilo, da se roditelji, koji ne znaju kamo bi smjestili djecu u zanat, obrate na gornju podružnicu, koja će im u tom pogledu poći na ruku. Dječaci se namještaju samo kod valjanih gospodara, te u zanat, za koji se sami zakane. Tko želi, da mu se smjesti dijete u zanat posredovanjem podružnice, ima doprinijeti školsku svjedodžbu o uspješno svršenim naukama u pučkoj školi kao i o pohvalnoj čudorednosti, te domovnicu. Za sinove roditelja, koji su posvećeni siromasi, pak im tu okolnost općina potvrdi, platit će putni trošak samo društvo. Prijave prima blagajnik i povjerenik „Društva za namještenje naučnika“ gosp. Franjo Sal. Forko, kapelan u Samoboru.

Pučkoj knjižnici i čitaonici u Gerjuju kraja pristupili su kao redoviti članovi g. Nikola Zlodi, Petar Kudelić, Petar Kovač, Stjepan Senica, Gjurjo Crnek, Andro Frank i Amalija Berislavić. Potonja dvojica samo za knjižnicu.

Prezjela.

„Smilje.“ Izašao je 1. i 2. broj ovog bustrovskog omladinskog časopisa, a ujedno je 1. brojem stupilo „Smilje“ u 34. godinu. U poziva se na pretplatu pravom ističe, da valjano štivo plemenit razveseljuje, zabavlja i poučava mladež. Dobra knjiga najbolja je družica i prijateljica mladeži. Iz nje ona crpa zabave i pouke, koja je po-

primijeniti ove riječi, a to se doista mogu na „Smilje“. „Smilje“ uredjuje zaslužni naš prof. Tomislav Ivkanec, a ovo je ime dovoljno, da nas uvjeri, kako Smilje potpuno ispunja svoju lijepu zadaću. Ivkanec je kao „Smiljan“ podao na ruke naše mladeži sjaset priča i pripovijedaka, a njima i danas osvaja na juriš mladenačka srca, zanoseći ih za sve, što je lijepo, dobro i plemenito.

Mi ovaj omladinski časopis, što ga izdaje „Hrv. ped.-knjiž. zbor“ — toplo preporučujemo roditeljima, neka ga što više pretplaćuju za svoju djecu. Na cijelu godinu stoji zajedno s poštarinom 1 K 20 f.

Kod nas ima imućnijih ljudi, koji ne bi novčano osjetili, ako bi pretplatili koje siromašno a valjano djače na Smilje. Bilo bi im to za dušu. U srcu mališa našli bi puno zahvalnosti za svoj čin, a pridonijeli bi makar i neizravno k oplemenjivanju dječjih srdaca, namaknuvši mladeži dobro i korisno štivo.

Sarajevski „Pokret“, smotra za narodnu prosvjetu i slavensku svijest, donosi u 2. broju od 15. rujna o. g. ovaj bogati i zanimljivi sadržaj: Žensko pitanje: Moderni nazor češkog učenjaka prof. dra. T. G. Masaryka o ženi. — Statistički pregled slavenskog Sokolstva. — Sionizam. — Borba proti pijanstvu ili antialkoholizam: Radnik i alkohol. — Sa slavenskih njiva: Jaroslav Vrchlicky: Ciganove gusle, u uzornom prijevodu našeg Samoborca i odličnoga pjesnika Josipa Milakovića. — Svijetlo i tmina naše stampe. — Književni obzor.

„Pokret“ izlazi 1. i 15. svakog mjeseca. Godišnja je pretplata samo 5 K i šalje se: Upravi „Pokreta“ u Sarajevo (Terezija 11).

Gospodarstvo.

Spremanje zelenoga povrća za zimu.

U zimsko je doba mnoga skrbna domaćica u brizi, što će kuhati, jer osim kiselina, koruna, mrkve i sočivica nema gotovo ni čega, što bi priredila za varivo. Koliko puta poželi se u to doba za izmjenu drugo kakovo varivo! Kako ugodno bi tada dobra domaćica iznenadila svoje ukućane, kad bi im zimi ili već rano u proljeću mogla donijeti na stol kao varivo slatki ili prisiljeni kupus, kelj, dobro sačuvane salate ili kolač od zelja i dr. Da i u tome poslužimo našim domaćicama, navest ćemo im ukoliko u ovom članku, kako se daje zeleno povrće i preko zime dobro spremati i posve zdravo ušćuvati sve do proljeća. A uvjereni smo također, da ćemo tim mnogima dati priliku, da se ovom poukom okoriste, te suvišak svoga zelenoga povrća preko zime unovče.

Sve vrste zelenoga povrća imaju u sebi mnogo vode, a to im s jedne strane podiže vrijednost, dok je s druge strane uzrokom da se teško dadu održati u pivnici. Zato se većina zelenoga povrća bolje daje ušćuvati vani nego li u pivnici, gdje je vlage i previše. Za njihovu je namne stalnost škodljiv vjahan uzduh napose pak kod ovake toplote, kakova je zimi u pivnici. Lisnato povrće smije kroz zimu da izgubi samo neku čest od svoje vode, ako hoće da zadrži svoju pravu tečnost. U vrlo suhoj pivnici jako će povenuti, a tim će gubiti na svom okusu i dobroti. Ako je opet uzduh u pivnici premalo zasićen vlagom, isparivat će se voda iz povrća tako dugo, dok ne bude vas uzduh, što se nalazi tik oko njega, potpuno vlagom zasićen. Ali onda brzo strada i povrće, te počne gnjiti. U takovom događaju daje se još donekle pomoći tim, da se za topla i povoljna vremena češće otvaraju prozori na pivnici, da mogne suhiji uzduh ulaziti u podrum.

Pivnica potom nije uvijek zgodna za ušćuvanje povrća, a najmanje onda ako je vlažna. U suhoj pivnici može se povrće dosta dugo održati, ali treba regulovati i toplotu i vlagu uzduha, što je u njoj. Ako je ikako moguće valje temperaturu podržavati samo nekoliko stupnjeva nad ničicom. U nižoj toploti manje se obavlja promjena sokova u povrću, te po tom manje gubi hranljivih sastojina; a i gnjiloća nastaje teže u nižoj toploti nego li u višoj. Malo ne svaki put ćemo opaziti, kako n. pr. zelje u

jele koje pravi koru, zelje koje se u donji dio glavice zelja uslijed vlastite težine u donji dio glavice, a nešto se iz gornje površine i ishlapilo — i to uvijek više nego iz donje, — pa tako je nakon nekoga vremena sadržaj vode u glavici zelja vrlo nejednako razdijeljen: gore sve manje a dolje sve više, te je uslijed toga gornji dio glavice suhiji i počne vehnuti, a drugi imade previše vode te počne gnjiti. Da se to zapriječi treba da se kupus valjano ispari i presuši prije, no što će se pohraniti u pivnicu. A onda treba glavice od vremena do vremena — ali ne u predugim razmacima — prevraćati, tako da se onaj dio, što je prije bio gore, okrene dolje i obrnuto. Tako će se voda u glavicama podržavati po mogućnosti jednako porazdijeljena. Pojavi li se utanoč tomu makar i najmanja gnjiloća, treba je ostrim nožem izrezati.

Običaj je, da se mjesto, na koje se polaže povrće, nastre slamom. To nikako ne valja. Slama rado upija vlagu, ali od nje i trune, a od toga kvarit će se i povrće. Uopće treba nastojati, da se iz pivnice odstrani svaki i najmanji gnjili otpadak.

Tko nema zgodne pivnice za pohranu zelenoga povrća, može povrće spremati u zemlju, gdje god pokraj kuće. U tu svrhu treba izabrati dobru suhu vrsnu zemlju. Na odabranom mjestu iskopa se graba do pol metra široka, a 60 cm. duboka. Zapravo treba dublinu udesiti prema veličini povrća, koje će se pohraniti, a tako i duljinu prema ustanovljenoj potrebi, t. j. za veću množinu povrća treba i graba da je duža. Tlo grabe treba da je prema jednoj strani spušteno; a da mogne u njoj sakupljena voda dalje otjecati, napravi se jedan, dva — ako treba i više odvodnih jarčica, koji se svedu u dublji jarak sabirač. Kad se u ovom jarku za vrijeme kiše i kopnjenja snijega nabere vode, treba je izgrabiti što prije. Odvodni jarci kao i cijelo dno grabe naspe se šljunkom. Naslaga treba da je debela najmanje 20 cm., a kamenje ne smije da je presitno već nešto krupnije, da voda lakše može otjecati. Na ovu kamenju naslagu naspe se nešto deblja naslaga sipke i suhe vrtnje zemlje. Sve lišće, koje nije tijesno priklopljeno glavicama kupusa, kelja i dr., odreže se ostrim nožem, a glavice se onda usade u onu naslagu zemlje, ali tako da se međusobno ne dotiču nad zemljom. Odredjeno povrće treba utrpiti prije što nastupe jesenski mrazovi. Dok još nema mrazova može ostati trap s povrćem otvoren; no kada zahlađi jače, te se bojači i mraza, treba trap lako pokriti da pohranjeno u njem povrće ne strada. Pokrivanje trapa udesi se ovako: dužinom grabe polože se dvije motke (kolca), a preko ovih polože se u priličnim razmacima po širini manji kolčići, koji sežu preko cijele širine trapa. Sve to izgleda kao nezbijene ljestve. Na ovo kolje nastre se topliji pokrivač, i to: u početku dok je uzduh još nešto topliji, nastre se slame ili paprati, a kad jače zahlađi, nameće se na slamu još i smeća. Osobito valja dobro pokriti grabu postrance, da se onuda studen ne ušulja do povrća. Za oštre i suhe zime bez snijega treba smećem zametati i sabirni jarak, da zima odanle ne prodre odvodnim jarcima u trap. Ali čim studen popusti treba smeće iz sabirnoga jarka odstraniti.

Ima jošte jedan način, kako se dadu razne vrste zelja vani preko zime dobro ušćuvati, ako nije studen preoštira. U tu svrhu iskopa se zelje s korijenjem iz zemlje prije mraza i odnese se na odredjeno mjesto, — obično u yri blizu kuće. Na tom mjestu iskopa se jamica, te se u nju položi kupus korijenjem tako duboko, da se glavicom dotiče zemlje. Do prve jamice iskopa se druga, te se i u nju položi kupus i tako se postupa redom, dok se ne svrši. Kada pritisne zima, prikriju se glavice kupusove rahlom zemljom, a zatreba li, nabaca se na zemlju još i smeća, da bude bolje sačuvano od pozebe. Ovaj je način spremanja zato osobito podesan, jer se u slučaju potrebe lako može pojedina glavica kupusa izvaditi. Za jake zime ipak nije ovako spremljeno povrće dosta sigurno od pozebe. No i tomu je moći pomoći na ovaj način: iskopa se dugi uski jarak, a samo nešto dublji od visine najveće glavice kupusove. Na dno takovog jarka naspe se nešto rahle zemlje, na

lijuće zime dobro je na to još nabacati i smeća. Jedino zlo je kod ovoga načina spremanja, da miševi naprave gdjekada mnogo kvara.

Dobro spremljena navorana zimska salata (endivija) ponos je svakoj kućanici. Nju ne treba spremati u pivnici; jer u vlažnoj će pivnici brzo sagnjiti, a u suhoj će uvenuti, te postane žuka. Naprotiv izvrsno će se i ona i sve vrste kupusa ušćuvati vani, ukopane naglavce u zemlju. Ovoj salati treba lišće povezati u glavicu prije s premanja, a sve nezdravo valja s nje odstraniti. Onda se i ona u redu ukopa naglavce u zemlju tako da je sve lišće dobro pokriveno zemljom, a samo korijenje viri iz zemlje. Postupak je dakle posve isti, kako ga već gore navedosmo. Za ovaj način spremanja povrća najmanje se hoće truda, još manje nego za spremanje u pivnicu, a ipak zajamčuje najpovoljniji uspjeh, jer se ovako spremljeno povrće može zdravo uzdržati sve do proljeća.

Oglas.

Sa zemaljskog dobra Božjakovina prodaju se čistokrvne „Peking-patke“ obojega spola u dobi od 6 mjeseci, dok zaliha traje.

Cijena im je bez razlike spola 4 (četiri) K po komadu.

Kupci neka se obrate izravno na kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljsku vladu, odio za unutarnje poslove, narodno gospodarski odsjek, Zagreb, Opatička ulica broj 6.

U narudžbama treba navesti broj komada i spola patke, koje će se kupcu otpremiti na njegov trošak i uz pouzeće kupovnine.

U Zagrebu, 30. rujna 1905.

Kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlada,
odjel za unutarnje poslove.

Svaštica.

Prigodni dopisnici. O dopisnicima, koji prigodice šalju vijesti u novine, te su ozlovoljeni, kad im se ne uvrste njihovi prazni ili preopširni izvještaji, piše jedan francuski list: „Uredništvo ne može spremati pod krov krcata teretna kola, kad mu stoje na raspolaganje samo ručna kolica u ovu ili onu svrhu. No glavna je stvar: uredništvo je odgovorno, prigodni dopisnik nije; odgovorno ne samo spram kaznenoga zakona, već i spram čitačega općinstva. Umjetnik je, tko je kadar jednoga i drugoga udovoljiti. Sve se pripisuje u grijeh jadnomu izmučenomu čovjeku u uredništvu, također nedostaci i neispravnosti prigod-dopisnika. A čitatelj im odmah udje u trag. Makar se kroz godine i godine list najdivnije uređivao, to smatraju čitatelji tako naravskim, kao činjenicu, da mačka imade četiri noge. No neka učini i najmanju pogrešku, onda teško uredniku, teško prigodnom dopisniku, no potonjega je teško pograbititi, jer on se obično skriva iza urednikovih ledja“.

Žena kao detektiv. Mis Edith King prvi je asistent detektivske agenture u Filadelfiji. Ona je uhitila već preko 1000 zločinaca. Agentura najteže slučajeve prepušta njoj. Osobito joj uspijeva iznuditi priznanja muških zločinaca. Kad ide u potjeru za kojim takvim muškarcem, brzo se dočepa njegova povjerenja, jer je mis King dražesna djevojka, te izgleda kao da joj je tek 18 godina. Često je vidjevaju prolaziti ulicama u elegantnom kostimu, kako vodi u lance sveznoga uhićenika. U svojoj je službi vanredno umna i taktična, a svojom ljubezljivošću predobije svakog krivca. Kod sudova i u redovima detektiva uživa vanredno veliki ugled.

Divlji konji. Na malom otoku Sablu na zapadnoj obali Sablu na zapadnoj obali Škotske živi sada oko 200 divljih konja; ljudi ondje nema. Konji potječu sa španjolskoga broda, koji se je ondje razbio na početku 16. stoljeća. Prcd 25 godina bilo je oko 600 konja; sad se je taj broj za dvije trećine umanjio, jer je otok izvrgnut velikim burama, a nema na njem mnogo trave.

Rana zima. Iz alpskih krajeva sve više učestavaju vijesti o prvom snijegu, a u mnogim gorskim krajevima već je zavladała prava zima. Tako se iz Isla javlja, da je gust snijeg pokrio brda od vrha sve do podnožja. Područje Alberga

javlja se, da pada gust snijeg u cijeloj okolini. Budući da još mnogo plodina leži na poljima i mnogo se krme zbog dosadanje neprestane kiše nije moglo posušiti, pučanstvo sa strahom ide u susret ovogodišnjoj preranoj zimi. U Alzaciji i u jugozapadnoj Njemačkoj pada od 7. o. mj. gust snijeg, a temperatura je pala na tri stupnja ispod ničice. — Snijeg je osvanuo i na vrhuncima Velebita pak i Zagrebačke gore, te je u cijeloj okolini vrlo zahladilo.

Prof. Behring i lijek protiv sušice. Na međunarodnom kongresu o tuberkulozi, što se je dne 7. o. mj. održavao u Parizu, držao je prof. Behring najavljeno predavanje o lijeku protiv sušice, što ga je on pronašao. Behring drži, da će njegova nova metoda zaštititi ljude protiv posljedica tuberkulozne infekcije.

Najjači dokaz za rudnu vodu, koja se u opće kano dobra i zdrava priznaje jest, ako se ista danomice sve više traži. Ova se ugodna činjenica može bilježiti kod naše glasovite domaće Apatovačke rudne stolne i ljekovite vode, koju najodličniji liječnici prepisuju proti svim bolestima probavnih organa i grkljana sa nenatkriljivim uspjehom; a osobito izvrsno služi proti nahladama grla, jer odstranjuje sluz, koja se uslijed nahlade stvara. Hvala preporuci i ordinaciji liječnika znatno je narasla prodaja Apatovačke kiselice tako, da je upraviteljstvo prisiljeno bilo zgrade na vrelu proširiti, da uzmogne svim nazozima naručitelja udovoliti.

Samoborska lokalna željeznica.

Vozni red.

(Vrijedi za mjesec rujan, listopad, ožujak i travanj.)

Odlazak iz Samobora:

U 5:30 u jutro, 8:30 prije podne, 1:10 poslije podne 7:00 u večer. — Osim toga nedjeljom i blagdanima u 10:00 u večer (u rujnu); u 8:35 u večer. (u listop. ožujku i travnju).

Odlazak iz Zagreba:

U 7:00 u jutro, 11:30 prije podne, 2:40 poslije podne, 8:30 u večer. — Osim toga nedjeljom i blagdanima u 2:20 poslije podne.

Javna zahvala.

Povodom posljednje vatre kod g. Jakopca nalazila se u najvećoj pogibelji i naša kuća.

Da je spašen čitav naš imetak i zaklonište zahvaliti je samo vrijednim našim i požrtvovnim vatrogascima, pa im se ovim putem za njihovu ljubav i požrtvovnost najsrdačnije zahvaljujemo, ključući: Živili naši vatrogasci!

Obitelj Šuftaj.

Šmidhenova ulica br. 23.

Upitati: Šmidhenova ulica br. 23.

Javna zahvala.

U noći od 26. na 27. rujna t. g., kadno se je uslijed groma upalio sjenik g. Jakopca u Samoboru bila je i naša kuća kao i gospodarske zgrade kao neposrednog susjeda izložene pogibli bjesnećega elementa, koji je bio kadar lišiti u času nas i našu obitelj kućišta i krova, da nije pridošlo naše revno vatrogasno društvo pod osobnim zapovjedništvom g. Kleščića koje je započelo neumorno raditi oko gašenja vatre, te mu je velikim marom i naporom pošlo za rukom bijesni element ograničiti lih na objekt, koji je gorjeti otpočeo. Na taj smo način ostali sa obitelji u našoj imovini pošteđeni.

Nemoguć se pojedinoj gospodi vatrogascima na uloženom trudu kao izloženoj vlastitoj pogibli života oko gašenja vatre zahvaliti, to činimo ovim putem zahvaljući im nebrojeno puta.

Ne manja hvala slavnom i svijesnom građanstvu, te žmilostivim gospodjama i gospodjicama. Posadi Mirnovečkoj, koja je priskočila također pod vodstvom g. kapetana Rosenzweiga u pomoć, kao i slav. oružništvu isto tako ovim putem zahvaljujemo.

Još jednom svima i svakome, koji je pritekao bud kojim načinom u pomoć, izričemo našu duboku hvalu, želeći im od Boga plaću.

U Samoboru, 30. rujna 1905.

Josipa i Alfred Arch.

gredu, koja je moja bila od 2000. pr. savjesno procijenila i otpadajuću mi odštetu

Kruna 2800.—

odmah u gotovom isplatila.

U Samoboru, 2. listopada 1905.

Za Miju Jakopca,
Josip Jakopec, v. r.

Skladište svih vatrogasnih sprava i gospodarskih potreština

Podružnica **R. A. SMEKAL** Podružnica

ZAGREB, Frankopanska ulica br. 9.

Najnovije!

„PATENT SMEKAL“

Štrcaljke sa ravnotezom najnovijeg sustava za prienos umanjene radne snage od 40%, koje s desne i s lijeve strane vodu sišu i dižu, te okretanje nepotrebno.

Sustav odlikovan 1903. sa prvom počasnom diplomom i zlatnom kolajnom.

„Indra Tea“

uzimam najradje,

jer je

najbolji čaj!

Dobije se u ljekarni.

Po visokoj kr. zem. vladi proglašena ljekovitom vodom rudnicom

Apatovačka kiselica

Naravna alkalicomuriatična litijaka kiselica. Najbolje stolno piće. Glasovito sredstvo kod svih bolesti probavnih organa i grkljana, proti slozima i reumi, kod želucačnog, plućnog, crijevnog i svih drugih katara, proti hemoroida, kod boli bubrega, mjehura, kamena, šećerne bolesti zrnatih i nateklih jetara. Prokušano, izvrsno i nenatkriljivo sredstvo kod spolnih i mnogih drugih ženskih bolesti.

Upraviteljstvo vrela apatovačke kiselice, ZAGREB, Ilica broj 17.

Dobiva se u svim ljekarnama, trgovinama mirodija, restauracijama i gostionama.

Hydropatički zavod

U SAMOBORU

u blizini glavnoga grada ZAGREBA, u prekrasnom, šumovitom, gorakom kraju. Uzduh pun ozona. Željeznička stanica u mjestu.

Lječilišni zavod uređen u najmodernijem stilu, otvoren je 15. travnja bud. g.

Način liječenja: Najnovije instalacije za hidro- i elektroterapiju, napose galvanizaciju, faradizaciju i električne kupelji. Kupelji sa ugljičnom kiselinom, zračne i sunčane kupelji, kupelji u vrućem uzduhu, parne kupelji, masaže.

Liječe se: Sve bolesti živčanoga sustava (izuzevši duševne bolesti); bolesti urogenitalne, napose kronički katar želuca i crijeva, bolesti bubrega, mjehura i t. d., bolesti slabokrvnosti, prevellikog tustila, kroničke otokline otežene i diabetosa; nadalje podagra (Gicht), ischias, reumatičke bolesti, kljonuti i neuralgije. Primaju se rekonvalescenti radi oporavka iza teških bolesti.

Svekolike se procedure obavljaju samo uz liječničku ordinaciju i liječnički nadzor.

Zavodski je liječnik: Dr. Mijo Juratović.

Bolesnicima, koji namjeravaju započeti liječenjem, daje nužne informacije u pogledu stanova i hrane

Uprava hydropatičkoga zavoda u Samoboru.